

ХРОНІКА

С.В. Капранов

ЦИРЕНДОРЖИЄВСЬКІ ЧИТАННЯ – 2008

26–27 вересня 2008 р. у Києві відбулася Міжнародна наукова конференція “Цирендоржиевські читання – 2008: Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: кроскультурні контакти”. Цирендоржиевські читання проходять вже вчетверте – перша конференція під такою назвою відбулася у 2000 році. Цьогорічна конференція була присвячена 85-річчю утворення Республіки Бурятія та 85-річчю з дня народження Рабдана Димбриловича Цирендоржиева – засновника Товариства бурятської культури м. Києва і Київської області. Засідання відбувалися в Музеї мистецтв ім. Богдана і Варвари Ханенків, у залі, де проходила виставка буддистського іконопису тибетської традиції, що створювало належну атмосферу. Виставка була підготована зав. відділом Східного мистецтва музею Г.І. Біленко. З доповідями виступили дослідники з п’яти країн – України, Росії, Польщі, Монголії та Казахстану. Варто зазначити, що серед представників Російської Федерації була група вчених з Улан-Уде – столиці Бурятії.

На офіційному відкритті Цирендоржиевських читань з вітальним словом виступили Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Казахстан в Україні і Республіці Молдова А. Жумабаєв, директор Інституту філософії ім. Г. Сковороди академік М. Попович, провідний науковий співробітник Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАНУ, президент Українського товариства зовнішньої політики, к.ф.н. Ю.М. Кочубей, голова Товариства бурятської культури м. Києва і Київської області К.О. Халтагаров, старший син Р.Д. Цирендоржиева – Самбу Рабданович Цирендоржиев та науковий керівник проекту «Цирендоржиевські читання – 2008» – старший науковий співробітник Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАНУ, к.і.н. О.Д. Огнева та інші поважні гості. Було також презентовано збірник

наукових статей, виданий до початку роботи конференції.

Ряд доповідей було присвячено історії науки та ідей. Доповідь провідного наукового співробітника Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАНУ, к.ф.н. Ю.М. Кочубея “Рух “сибірських обласників” як прояв кризи імперії” викликала жваву дискусію. З маловідомими сторінками історії дослідження культур Тибету та Центральної Азії познайомили учасників і гостей конференції докторант Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ к.філос.н. Ю.Ю. Завгородній (“В.В. Лесевич (1837–1905) і його зацікавлення Сходом: перші спроби дослідження”), екстраординарний професор Поморської академії в м. Слупську (Польща), габілітований доктор філософії Д. Калиновський (“Польські дослідники Центральної Азії і Далекого Сходу в ХІХ ст.”), ст.н.с. Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАНУ, к.філос.н. С.В. Капранов (“Релігії Тибету та Центральної Азії у працях М. Еліаде”). У спільній доповіді ст.н.с., к.і.н. О.Д. Огневої та ст.н.с., д.і.н. І.В. Отрощенко “Далайлама ХІІІ, духовний владика Тибету, очима іноземців” було проаналізовано спогади та подорожні нотатки П.К. Козлова, К.Г. Маннергейма, Ф.І. Щербатського та інших відомих вчених і мандрівників, що особисто спілкувалися з цим видатним релігійним і політичним діячем. Доповідь Н.М. Руденко (Київ) “Джерела з історії калмицького народу в Україні” була присвячена цінним документам, що зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.

Тема кроскультурних контактів знайшла відображення у багатьох виступах. Ролі кочових народів у цих контактах були присвячені доповіді д.і.н., пр.н.с. Інституту монголознавства, буддології та тибетології Сибірського відділення РАН Б.Б. Дашиба-

лова (Улан-Уде) “Кочівники – сполучна ланка євразійської цивілізації”, к.і.н., доцента Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова А.В. Шабашова (Одеса) “Про монгольський елементу складі середньовічних кипчаків”, аспіранта Інституту сходознавства ім. А. Кримського Я.В. Пилипчука “Перший дипломатичний контакт між Руссю та Єке монгол улус”. Д.і.н., проф., пр.н.с. Удмуртського інституту історії, мови і літератури Уральського відділення РАН Н.І. Шутова (Іжевськ) у доповіді “Багатокутний простір” у традиційних уявленнях удмуртів (до питання про тюркські елементи в культурі удмуртів)” показала взаємовпливи культур на прикладі удмуртських традиційних святилищ. Контакти культур крізь призму долі та творчості видатних людей були у фокусі доповідей д.філос.н. С.Д. Серебряного (Москва) “Лев Толстой і Галсан Гомбоєв: гіпотеза про їхню зустріч”, к.і.н., ст.н.с. Інституту монголознавства, буддології та тибетології Сибірського відділення РАН М.В. Циремпілова (Улан-Уде) “Агван Доржигєв і таємна російсько-тибетська дипломатія (1912–1925 рр.)” та директора Одеського будинку-музею ім. М.К. Рєрїха О.Г. Петренко “Образ Будди в картинах М.К. Рєрїха”. Міфу про Шамбалу, що у ХХ ст. набув популярності на Заході, були присвячені доповіді викладача Ягеллонського університету (Краків), доктора філософії Й. Грели “Стародавній міф про Шамбалу та його сприйняття в Європі й Азії” та к.філос.н. Т.Т. Махаматова (Москва) “Шамбала – колыска діалогу античності й Давнього Сходу”. В останній доповіді була висунута цікава, хоча й доволі дискусійна, гіпотеза, згідно з якою “земним” прототипом Шамбали була Гандхара. Свої погляди на майбутнє контактів між цивілізаціями світу та місце в них Центральної Азії висловив академік Дж.Б. Пюрвєєв (Москва) у доповіді “Велике схрєстя континентів як модель космопланетарної інтеграції планети”.

Проблеми етнології були в центрі уваги дослідників з Інституту монголознавства, буддології та тибетології Сибірсько-

го відділення РАН (Улан-Уде) – к.і.н., н.с. Б.З. Нанзатова (“Західнобурятська субетнічна ідентичність у Рєспубліці Бурятія”) та к.і.н., н.с. М.М. Содномпілової (“Сучасні релігійні практики та релігійні уподобання населення м. Улан-Уде”), а також вченого з Улан-Батора Лхагвасурєна Ічинхорлоо (“Поїздка до алтайських урянхайців улїтку 2005 р.”). Цікавим був дебют молодих дослідників з Києва О.І. Ткаченка та Ю.Р. Ткаченко (“Спостереження трансурракула монастиря Нечунг”). Власну філософську інтерпретацію шаманїзму запропонував к.філос.н., доц. А.О. Осипов (Миколаїв) у доповіді “Синєстєзія рївнів антропобуття в процесї символїчної дії духовних практик шаманїзму”.

Хоча багато зі згаданих вище доповідей так чи інакше торкалися буддїзму, окрему секцію склали доповіді, безпосередньо присвячені буддології. Класична буддологічна тематика знайшла відображення у доповідях дослідниці з Єкатєринбурга В.В. Деменової (“Мистецтво північнобуддїської металїчної скульптури й буддїська концепція свїту: феномен множинності тїл”) та к.філос.н., м.н.с. Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ А.Ю. Стрєлкової “Неповдїйність форм та свідомості у «Магаєяна-шраддхотпада шастрі». У двох доповідях було розглянуто розвиток буддїзму за межами традиційного ареалу його поширення – це, зокрема, доповіді д.і.н., проф., директора Інституту казахської історії та цивілізації К.Ш. Хафїзової (Алмати) “Буддїзм у Казахстані (у новий та новїтній час)” та к.філос.н., доц. А.М. Бурлуцького (Ростовна-Дону) “Релігїєзнавчий аналіз процесів інституціоналізації на прикладі релігії донських калмиків – козаків”. Сучасним модифікаціям буддїзму на пострадянських терєнах були присвячені доповіді к.філос.н., доц. О.В. Бурлуцької (Ростовна-Дону) “Структурно-функціональний аналіз необуддїських релігійних рухів” та Ю.В. Трофимєнка (Чернігів) “Рух АХАЛАР як заломлення вчення Будди крізь призму екології: теоретичні та практичні аспекти”.

Робота конференції не обмежувалася доповідями та дискусіями. У її рамках було проведено покази відеофільмів “Проект Майтрея” та “Тур реліквій” (реж. Х. Лундберг), а також “Нашадок Чингісхана, або Хто ви, докторе Бадмаєв?” (реж. В. Луцький). С.Я. Атутова (Київ) представила фотокаталог робіт заслуженого художника Російської Федерації, народного художника Республіки Бурятія Ю. Магдаганова та слайд-фільм “Життя Товариства бурятської культури у фотокадрах: 2004–2008 рр.”. Культурна програма включала екскурсії по Києву та по Музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків.

Як вже було зазначено, до початку роботи конференції було підготовлено збірник статей. Їхніми авторами є не лише учасники конференції, а й ті науковці, що

надіслали свої праці, але не змогли приїхати до Києва. До збірника увійшли тексти 45 авторів із 8 країн (України, Індії, Казахстану, Монголії, Польщі, Росії, Франції та Чехії). Крім наукових статей, збірник містить уривок зі спогадів Р.Д. Цирендоржиева про перебування у В’єтнамі.

Хочеться звернути увагу на те, що вперше на Цирендоржигівських читаннях було представлено таку кількість країн. Це свідчить про перетворення конференції на справжню міжнародну наукову подію. Під час засідань зал майже завжди був заповнений, що свідчить про цікавість до тематики читань в українському науковому середовищі. Отже, можна сподіватися на подальше зростання інтересу українських науковців до тибетської цивілізації та культури монгольських народів.